

MARTA NOIŃSKA

<https://orcid.org/0000-0002-1245-6633>

Uniwersytet Gdański

ZMIANY W DYSKURSIE PREZYDENCKIM W ŚWIETLE ESTETYKI MEDIÓW (OSTATNIE ORĘDZIE NOWOROCZNE ROSYJSKIEGO PRZYWÓDCY)

CHANGES IN PRESIDENTIAL DISCOURSE IN THE LIGHT OF MEDIA AESTHETICS
(THE LAST RUSSIAN LEADER'S NEW YEAR'S ADDRESS)

The aim of the article is a media aesthetic analysis of Vladimir Putin's New Year's address for 2023. The changes observed in the speech are symptomatic of the transformations within the presidential discourse that occurred during the Russia-Ukraine war. In Vladimir Putin's address for 2023, language, imagery, and music interact with the senses of the audience and complement each other to reinforce the message. The use of a new spatial arrangement and a change in linguistic aesthetics make the armed conflict central to the entire speech. The address exhibits characteristic features of the current official Russian public discourse: a clear depiction of the enemy, explicit use of *Us vs Them* and binary oppositions, division of Russian society into loyal citizens and traitors who do not support the offensive in Ukraine, hyperbolization of Western actions and euphemization of military actions of the Russian Federation, and the combination of religious, Soviet, and military symbols.

Keywords: presidential discourse, media aesthetics, New Year's address, Russia-Ukraine war

WSTĘP

Telewizyjne noworoczne orędzie głowy państwa stanowi stały element dyskursu publicznego w Rosji. Ten rytualny gatunek komunikacji medialnej jest wysoce skonwencjonalizowany i zazwyczaj wystąpienia z poszczególnych lat są do siebie bardzo podobne zarówno w warstwie werbalnej, jak i niewerbalnej¹. Z tego powodu zmiany w estetyce wypowiedzi czy też aranżacji przestrzeni są dostrzegalne

¹ M. Noińska, *Новогоднее обращение лидера государства как ритуальный жанр медиадискурса на материале российских, немецких и польских выступлений: медиалингвистический анализ*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk; Sopot 2020.

przez odbiorców, przykuwają uwagę dziennikarzy oraz internautów komentujących wystąpienie głowy państwa.

Celem artykułu jest analiza medioestetyczna² orędzia noworocznego Władimira Putina, uwzględniająca użycie różnych systemów semiotycznych, ze szczególnym uwzględnieniem modyfikacji zastosowanych w przemówieniu na rok 2023. Zmiany, które można było zaobserwować w analizowanym orędziu, są symptomatyczne dla transformacji dyskursu prezydenckiego, która zaszła podczas wojny rosyjsko-ukraińskiej, co sprawia, że temat jest niezmiernie aktualny.

ESTETYKA MEDIÓW

We współczesnych badaniach tekstów medialnych estetyka wychodzi poza obszar filozofii sztuki. Związana jest z doświadczaniem rzeczywistości za pomocą zmysłów i bliższa pierwotnemu znaczeniu greckiego słowa *aisthētikós* oznaczającego ‘postrzegany zmysłami’³. Człowiek postrzegający jest uważany za zanurzonego w środowisku społeczno-kulturowym, z którym wchodzi w ciągły kontakt w sposób zaangażowany i wielozmysłowy⁴. Ten ogólny model estetycznego zaangażowania obejmuje nie tylko dzieła sztuki, lecz także kulturę popularną czy środowisko otaczające człowieka⁵.

Marina Zagidulina i Aleksander Kiklewicz, pisząc o współczesnych praktykach badawczych, odnotowują, że estetyka mediów traktowana jest jako narzędzie analizy zjawisk komunikacji, które koncentruje się na interakcji człowieka z medium:

медиаэстетика рассматривается как инструмент аналитического подхода к явлениям коммуникации, направленный на выявление смыслов и значе-

² Używany w artykule termin „analiza medioestetyczna” jest analogiczny do ros. „медиаэстетический анализ” występującego m.in. w publikacji: M. Загидулина, А. Киклевич (red.), *Медиаэстетический компонент современной коммуникации*, Издательство Челябинского университета, Челябинск 2020.

³ https://wsjp.pl/haslo/do_druku/32544/estetyka (15.04.2023).

⁴ A. Berleant, *Ideas for a Social Aesthetics*, w: A. Light and J. Smith (red.), *The Aesthetics of Everyday Life*, Columbia University Press, New York 2005, s. 23–38. Cyt. za: L. Hausken (red.), *Thinking media aesthetics: media studies, film studies and the arts*, Peter Lang International Academic Publishing Group, London 2013, s. 30.

⁵ L. Hausken (red.), *Thinking media aesthetics: media studies...*, s. 30.

ний интеракций человека и медиума (под которым понимается чаще всего цифровое пространство коммуникации в целом)⁶.

Współczesne media używają różnych środków wyrazu, takich jak np. tekst, dźwięk, obrazy, ruchy, gesty, do przekazywania informacji i tworzenia znaczeń. W ramach estetyki mediów analizuje się, w jaki sposób wpływają one na percepcję i interpretację komunikatów medialnych oraz na kształtowanie wartości kulturowych i społecznych. Podejście to jest bliskie multimodalnej analizie dyskursu (ang. *multimodal discourse analysis*)⁷, która skupia się na różnych systemach semiotycznych i ich wzajemnych relacjach przy tworzeniu i przekazywaniu znaczeń. Gunther Kress i Theo van Leeuwen wymieniają cztery cechy charakteryzujące podejście multimodalne:

1. Uwzględnia w analizie inne systemy semiotyczne niż język i kładzie nacisk na ich traktowanie z należytą uwagą;
2. Analizuje relacje między różnymi systemami semiotycznymi i ich „podział pracy” w przekazywaniu treści w konkretnych reprezentacjach;
3. Dąży do poznania, zrozumienia i opisanego „filogenezy” procesu zastępowania określonych systemów semiotycznych innymi (np. zastępowanie języka obrazem);
4. Łączy potencjał danych systemów semiotycznych ze sposobem, w jaki wpływają na (tj. rozwijają lub ograniczają) interakcję i kształtowanie subiektywności⁸.

Jolanta Maćkiewicz zauważa, że globalny sens oraz funkcje komunikatów multimodalnych współrealizowane są przez więcej niż jeden system semiotyczny. Badaczka zwraca uwagę na fakt, że wykorzysty-

⁶ M. Загидулина, А. Киклевич (red.), *Медиаэстетический компонент...*, s. 14.

⁷ G. Kress, T. van Leeuwen, *Multimodal Discourse: The Modes and Media of Contemporary Communication*, Arnold Publishers, London 2001; G. Kress, *Multimodality. A social semiotic approach to contemporary communication*, Routledge, London–New York 2010; M. Lisowska-Magdżiarz, *Badanie wielomodalnych przekazów w mediach masowych: od teorii do schematu analitycznego*, w: A. Szymańska, M. Lisowska-Magdżiarz, A. Hess (red.), *Metody badań medioznawczych i ich zastosowanie*, Instytut Dziennikarstwa, Mediów i Komunikacji Społecznej, Kraków 2018, s. 143–165; J. Maćkiewicz, *Badanie mediów multimodalnych – multimodalne badanie mediów*, „Studia Medioznawcze” 2017, nr 2 (69), s. 33–42; Por. M. Загидулина, А. Киклевич (red.), *Медиаэстетический компонент...*, s. 15.

⁸ G. Kress G., T. van Leeuwen, *Multimodal Discourse...* Tłum. za: R. Iedema, *Multimodalna analiza dyskursu: Resemiotyzacja na potrzeby dyskursów użytkowych*, w: A. Duszak, G. Kowalski (red.), *Systemowo-funkcjonalna analiza dyskursu*, przeł. M. Żelewa, Universitas, Kraków 2013, s. 217.

wane w jednym komunikacie systemy nie funkcjonują niezależnie. Maćkiewicz komunikat multimodalny przyrównuje do partytury orkiestrowej, „gdzie poszczególne partie instrumentalne współgrają ze sobą, tworząc całość, która nie jest tylko i po prostu sumą części”⁹. Żanna Sładkiewicz, analizując przestrzeń semiotyczną orędzia noworocznego, pisze, że wszystkie systemy semiotyczne są ze sobą wzajemnie związane i oddziałują na masowego odbiorcę:

Все составляющие семиосферы новогоднего выступления тесно взаимосвязаны и призваны вызывать у массового адресата чувство национального единения, гордости за свою страну, праздничное настроение и одобрение действий выступающего¹⁰.

Już w 2001 roku Jelena Szejgał konstatowała, że przestrzeń semiotyczna dyskursu politycznego kształtowana jest za pomocą różnego rodzaju znaków — werbalnych, niewerbalnych i mieszanych, więc w celu właściwej interpretacji tekstów politycznych, które w znaczącej części docierają do współczesnych odbiorców za pośrednictwem telewizji, należy uwzględnić różnorodne znaki¹¹.

W erze komunikacji internetowej słowa te wydają się niezmiernie aktualne, gdyż np. przemówienia przywódców państw w formie audiowizualnej docierają do odbiorców nie tylko za pośrednictwem telewizji, ale również stron internetowych. Dobry przykład stanowią tutaj orędzia noworoczne prezydenta Federacji Rosyjskiej, które zawierają znaki werbalne (słowa prezydenta), niewerbalne (flagi, budynki) i mieszane (hymn, czyli połączenie tekstu poetyckiego i muzyki), a transmituje je telewizja państwowa oraz udostępniane są m.in. na stronie kremlin.ru i w serwisie You Tube. Niektóre kanały tego serwisu dają odbiorcom możliwość komentowania orędzia. Analiza wpisów pozwala na obserwację reakcji internautów i może stanowić część analizy multimodalnej/medioestetycznej¹². W przypadku orędzia noworocznego adresatami są głównie telewidzowie, dlatego też komentarze pozwalają przyjrzeć się reakcjom niewielkiej grupy odbiorców. Nadmienmy jednak, że zawierają one często istotne spo-

⁹ J. Maćkiewicz, *Badanie mediów multimodalnych...*, s. 35.

¹⁰ Ж.Р. Сладкевич, *Организация семиотического пространства новогоднего поздравления президента (на материале новогодних обращений президентов России, Беларуси и Польши за 2000–2015 гг.)*, „Политическая наука” 2016, nr 3: *Политическая семиотика*, s. 187.

¹¹ E. Шейгал, *Невербальные знаки политического дискурса*, <http://philology.ru/linguistics1/sheygal-01.htm> (25.09.2021).

¹² por. M. Lisowska-Magdziarz, *Badanie wielomodalnych przekazów...*

strzeżenia. W niniejszym artykule zostaną przywołane wybrane wpisy internautów, które odnoszą się do aranżacji przestrzeni w orędziu noworocznym Władimira Putina na 2023 rok.

ORĘDZIE NOWOROCZNE GŁOWY PAŃSTWA JAKO TEKST MEDIALNY — OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA

Noworoczne orędzie głowy państwa jest mocno zakorzenione w kulturalnej tradycji¹³ i stanowi stały element krajobrazu medialnego w Rosji. Warto zauważyć, że gatunek ten cieszy się ogromną popularnością wśród rosyjskich widzów¹⁴.

Przyjrzyjmy się noworocznym wystąpieniom głowy państwa, uwzględniając zaproponowane przez Lilię Duskajewą aspekty tworzenia i funkcjonowania tekstów medialnych, które najczęściej brane są pod uwagę przy ich klasyfikowaniu¹⁵.

1. Rodzaj profesjonalnej działalności językowej

Noworoczne orędzie głowy państwa można zaliczyć do sfery profesjonalnej działalności politycznej, ponieważ jest wygłaszane przez prezydenta kraju. Choć przy tworzeniu przemówienia pracują speechwriterzy i specjaliści ds. public relations, głowa państwa jest postrzegana jako autor tekstu¹⁶.

2. Status komunikacyjny autora tekstu i adresata

Orędzie noworoczne skierowane jest do szerokiej publiczności — wszystkich obywateli Federacji Rosyjskiej. Przywódcy mają jednak świadomość, że odbiorcami wystąpienia są również dziennikarze z całego świata, którzy co roku komentują przemówienia noworoczne prezydenta Federacji Rosyjskiej w artykułach prasowych i komentarzach telewizyjnych.

Głowa państwa zawsze jest aktywnym uczestnikiem komunikacji, zaś odbiorcy w zależności od wyboru kanału transmisji — pasywnymi w przypadku widzów (jest to zdecydowana większość odbiorców)

¹³ Obchody Nowego Roku wiążą się z panowaniem Piotra I. Car nie tylko wprowadził nowy kalendarz, ale również zaczął przekazywać życzenia noworoczne najważniejszym przedstawicielom szlachty.

¹⁴ Ж.Р. Сладкевич, *Организация семиотического пространства...*, s. 169.

¹⁵ Л. Дускаева (ред.), *Медиалингвистика в терминах и понятиях*, Флинта, Москва 2018, s. 74.

¹⁶ А. Чудинов, *Дискурсивные характеристики политической коммуникации*, „Политическая лингвистика” 2012, nr 2 (40), s. 53.

i niekiedy aktywnymi w przypadku serwisów streamingowych, umożliwiających komentowanie na żywo w czacie i pod nagraniem w sekcji komentarzy, np. Комсомольская правда¹⁷.

3. Środek techniczny, kanał, czas, długość, miejsce w ramach programu, sposoby transmisji

Noworoczne przemówienia Władimira Putina transmitowane są zawsze 31 grudnia w telewizji państwowej na kilka minut przed północą i nadejściem Nowego Roku w każdej z jedenastu stref czasowych w Rosji. Po przemówieniu dokładnie o północy następuje obszerna część audiowizualna, będąca nieodłączną częścią transmisji telewizyjnej orędzia. Ponadto nagrania wideo, ale już bez części wizualnej, publikuje się na oficjalnej stronie prezydenta. Teksty przemówień można znaleźć zarówno na witrynie internetowej głowy państwa, jak i w gazetach, więc możliwa jest lektura samego tekstu orędzia w oderwaniu od części wizualnej.

Wybór sylwestrowego wieczoru jako momentu wygłaszania przemówienia jest niezmiernie ważny i można go uznać za nośnik znaczenia. Nowy Rok kojarzy się z podsumowaniami minionych sukcesów i porażek oraz pełnym nadziei spojrzeniem w przyszłość i oczekiwaniem pozytywnych zmian. Przywódcy polityczni wykorzystują tę szczególną chwilę, aby wywołać wśród obywateli poczucie jedności i dumy z własnego państwa¹⁸.

Orędzia noworoczne *sensu stricto*, czyli bez części audiowizualnej zwykle trwają około 3–5 minut. Analizowane przemówienie Putina trwało dwukrotnie dłużej – 9 minut i 2 sekundy (z częścią audiowizualną 14 minut i 2 sekundy). Jak widać, zmieniło to proporcje między przemówieniem i pozostałą częścią nagrania – wyjątkowo przemowa prezydenta zajęła więcej czasu. W historii tego gatunku dłuższe przemówienia zawsze wiązały się z ważnymi przemianami (na zakończenie 1999 roku – przekazanie władzy Władimirowi Putinowi przez Borysa Jelcyna) lub problemami w kraju (1992 – kryzys gospodarczy, 2013 – akty terrorystyczne w Wołgogradzie i powodzie).

4. Cel tekstu medialnego

Urszula Patocka-Sigłowy słusznie zauważa, że teksty polityczne mają na celu zdobycie i utrzymanie władzy, a ich główną funkcją jest

¹⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=S3ymV12xybA> (15.04.2023).

¹⁸ W. Czachur, *Inscenizowanie bliskości w polskich i niemieckich orędziach noworocznych. Przyczynek do lingwistyki kulturowej i międzykulturowej*, w: J. Górnikiewicz, B. Marczuk, I. Piechnik (red.), *Études sur le texte dédiées à Halina Grzmil-Tylutki*, Biblioteka Jagiellońska, Kraków 2016, s. 73–96.

nie tylko informowanie, ale także oddziaływanie na audytorium¹⁹. W przemówieniach noworocznych dominuje funkcja integracyjna – są one konstruowane w taki sposób, aby przekonać jak najszersze audytorium do dążenia do tych samych celów, odwołując się do wspólnych wartości i dominującej obecnie ideologii:

Uroczysta atmosfera tego wydarzenia komunikacyjnego, tradycje retoryki prezydenckiej oraz ideologiczne ukierunkowanie wypowiedzi przyczyniają się do realizacji wiodącej intencji komunikacyjnej orędzia noworocznego – wywołania poczucia jedności narodu i stworzenia świątecznego nastroju²⁰.

Przemówienia są silnie skonwencjonalizowane, skupiają się głównie na ogólnikowych oświadczeniach, wyrażeniu wdzięczności obywatelom i życzeniach na nadchodzący rok.

5. Normy profesjonalnej, etycznej i prawnej regulacji w wybranym obszarze

Wysoki społeczny status prezydenta implikuje konieczność zachowania oficjalności i wysokiej kultury języka²¹. W związku z tym, że przemówienie noworoczne głowy państwa ma charakter oficjalny i jest wcześniej spisane, cechuje je określona struktura i styl literacki, wolny od potocznych zwrotów, żargonizmów i inwektyw, a także zwiększonej ekspresywności (które to cechy są charakterystyczne dla współczesnego dyskursu publicznego).

ORĘDZIE WŁADIMIRA PUTINA NA 2023 ROK — ANALIZA MEDIOESTETYCZNA

Nagranie wideo tradycyjnie²² rozpoczyna trwająca pół minuty część audiowizualna, podczas której prezentowane są trzy ujęcia z fanfara-

¹⁹ U. Patocka-Sigłowy, *Komunikowanie polityczne w Rosji. Specyfika dyskursu prezydenckiego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2019, s. 93.

²⁰ Ż. Sładkiewicz, M. Noińska, *Intersemiotyczna analiza komunikatów medialnych (orędzia noworoczne Władimira Putina i Wołodymyra Zelenskigo na 2021 rok)*. „Przegląd Rusycystyczny” 2021, nr 4 (176), s. 199.

²¹ М. Гаврилова, *Когнитивные и риторические основы президентской речи: на материале выступлений В.В. Путина и Б.Н. Ельцина*, Филологический факультет Санкт-Петербургского государственного университета, Санкт-Петербург 2004, s. 15.

²² Wstępna część obecna była już w orędziach noworocznych Borysa Jelcyna, jednak w kolejnych latach podlegała pewnym modyfikacjom, np. cerkwie na Kremlu po raz pierwszy zostały włączone do nagrania w 2013 roku podczas trzeciej kadencji Władimira Putina.

mi w tle. Pierwsze, siedmiosekundowe, przedstawia widok powiewającej na wietrze i tle nocnego nieba flagi Federacji Rosyjskiej, która jest ważnym znakiem-symboliem państwowości i wywołuje w odbiorcach uczucia patriotyczne. Po nim następuje kolejne ujęcie, trwające 12 sekund, pokazujące Wielki Pałac Kremłowski, zabytkowe cerkwie na Kremlu i wieże z czerwonymi gwiazdami.

Taki dobór znaków-artefaktów i znaków-symboli odzwierciedla tendencje widoczne w rosyjskiej telewizji państwowej i dyskursie prezydenckim. Władimir Putin zawsze obecny jest na najważniejszych uroczystościach w cerkwi, transmitowanych przez telewizję, i ukazany jest jako osoba głęboko religijna²³.

W kolejnym ujęciu obserwujemy zbliżenie koncentrujące się na zegarach Wieży Spasskiej symbolizujących nadejście kolejnego roku (13 sekund). Po kilku sekundach na ekranie tradycyjnie pojawia się napis informujący, że transmitowany program to noworoczne orędzie prezydenta Władimira Władimirowicza Putina. Mamy tu do czynienia z połączeniem różnych systemów semiotycznych — języka i obrazu zawierającego symbol, które wprowadzają odbiorców w noworoczną atmosferę. Zarówno zegar na Wieży Spasskiej, jak i napis są stałymi elementami wystąpień noworocznych prezydentów Rosji.

Po części wstępnej zawsze rozpoczyna się przemówienie głowy państwa. Warto przypomnieć, że do 2001 roku orędzia noworoczne nagrywane były w gabinecie, natomiast pod koniec 2001 roku Władimir Putin po raz pierwszy wystąpił z przemową poza pomieszczeniem, stojąc w godzinach wieczornych w czarnym płaszczu na Placu Iwanowskim, co symbolizowało gotowość wyjścia „do ludzi”. To rozwiązanie okazało się bardzo udane, a tradycja wygłaszania orędzia „na mrozie” z symbolami państwowości w tle przetrwała do 2021 roku (por. Ilustracja 1). Wydaje się, że inscenizowanie bliskości prezydenta i narodu odgrywało ważną rolę w pozytywnym postrzeganiu lidera

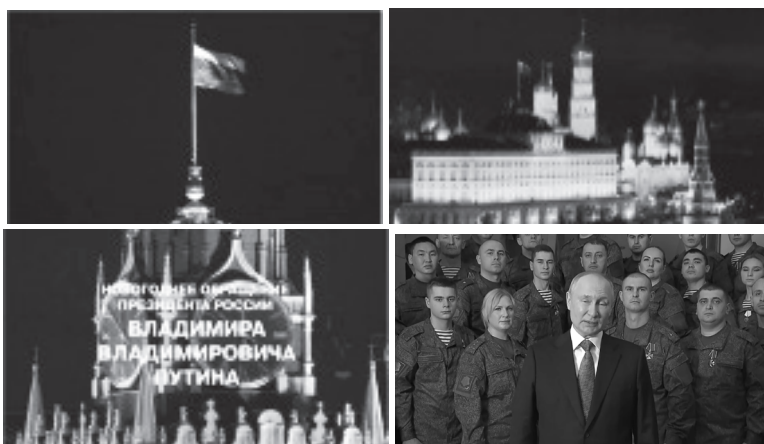
²³ Co ciekawe, łączenie motywów religijnych z wydarzeniami z czasów Związku Radzieckiego i sakralizowanie konfliktu zbrojnego, zwłaszcza II wojny światowej, obecne jest nie tylko w dyskursie medialnym, ale i architekturze. Ciekawy przykład stanowi główna świątynia rosyjskich sił zbrojnych, w której znalazły się obrazy walk z II wojny światowej. Cerkiew pw. Zmartwychwstania Pańskiego w Kubince pod Moskwą została zbudowana w związku z 75. rocznicą zakończenia II wojny światowej. Świątynia ta, druga co do wielkości w Rosji, nawiązuje do wydarzeń wojennych, jej wysokość wynosi 75 metrów (analogicznie do 75. rocznicy), a jej elementy zostały wykonane z przetopionej broni zdobytej w czasie wojny. Por. <https://defence24.pl/sily-zbrojne/putin-wzial-udzial-w-otwarciu-glownej-swiatyni-rosyjskich-sil-zbrojnych> (16.04.2023).

przez obywateli Rosji. Na przykład w 2013 roku Putin wygłosił przemówienie noworoczne w dotkniętym powodzią Chabarowsku, gdzie osobiście spotkał się z walczącymi z żywiołem i udzielił im wsparcia. Jak widać, w latach poprzedzających wojnę rosyjsko-ukraińską Putin budował wizerunek lidera, który w trudnych chwilach jednoczy się ze swoim narodem i osobiście pomaga rozwiązywać problemy obywateli kraju.

Ilustracja 1: Kadr z orędzia noworocznego Władimira Putina 31.12.2021, źródło: zrzut ekranu <http://kremlin.ru/events/president/news/67514> (17.06.2023)

Ilustracja 2: Kadry z orędzia noworocznego Władimira Putina 31.12.2022, źródło: zrzuty ekranu <https://www.youtube.com/watch?v=S3ymV12xybA> (15.04.2023).

Tym bardziej zaskakująca była przyjęta na zakończenie 2022 roku aranżacja przestrzeni. Przemówienie zostało wygłoszone w pomieszczeniu, niemożliwe było zidentyfikowanie miejsca nagrania. Za prezydentem stali żołnierze ubrani w mundury, wydający się pochodzić z różnych regionów Rosji. W kadrze zabrakło symboli Nowego Roku i symboli państwowości, które zawsze obecne były w latach poprzed-

ZMIANY W DISKURSIE PREZYDENCKIM...

nich. Przemówienie wygłoszone przed żołnierzami w mundurach bojowych skupiło uwagę na toczącym się konflikcie zbrojnym i podkreśliło powagę sytuacji. W momencie transmisji orędzia wojna Rosji z Ukrainą, która rozpoczęła się w lutym 2022 roku, trwała już ponad 10 miesięcy, a szanse na jej szybkie zakończenie były znikome.

Podczas trwania przemowy na pierwszym planie znajdował się prezydent, zaś głowy żołnierzy w ostatnim rządzie nie były widoczne (zostały „obcięte” przy kadrowaniu lub montażu). Spotkało się to z negatywnym odbiorem internautów. W komentarzach użytkowników YouTube pojawiały się sugestie, że przy nagrywaniu prezydenta użyty został zielony ekran, a tło z żołnierzami przygotowane oddzielnie dodano przy montażu²⁴.

@rimonsmirnovsky9709 5 months ago

Монтаж от Бога! Умница! Все сделал так, чтоб было видно что их снимали по отдельности.

👍 1K 🗨️ Reply

^ 54 replies

@user-od4yd5ym1r 5 months ago

Хромакей очень заметен. Стоящая толпа вообще не никак не реагирует на произносимую речь и мучительно смотрит в кадр сквозь стоящего впереди человека. Его перед ними нет, есть камера.

👍 130 🗨️ Reply

@user-wd3lu8fp2w 5 months ago

Женщина особенно на всех роликах

👍 67 🗨️ Reply

@SansOrganes 5 months ago

Вот они, свидетели хромакея, ахаха.

В чем идея снимать на хромаке, если Путин постоянно встречается с военными и был в штабе южного федерального округа на днях?

👍 26 🗨️ Reply

@aviafan3350 5 months ago

Плюс обрезанные головы сверху. Видимо не получилось отцентровать кадр с пукиным, не обрезав головы.

Komentarze pod nagraniem orędzia, źródło: <https://www.youtube.com/watch?v=BRK6HwhwqzQ&t=90s> (16.06.2023)

Warto odnotować, że większość wpisów pod przemówieniem na kanałach <https://www.youtube.com/@AKIpressnews> i <https://www.youtube.com/@kprou> była zdecydowanie negatywna, odbiorcy odnosili się do złej sytuacji w kraju, braku szacunku dla obywateli i strachu prezydenta przed wystąpieniami wśród prawdziwych ludzi. Wpisy w dużej mierze miały również charakter antywojenny.

²⁴ Komentarze pod nagraniem: <https://www.youtube.com/watch?v=BRK6HwhwqzQ&t=90s> (16.06.2023). W serwisie YouTube publikowane są filmiki z Władimirem Putinem na tle zielonego ekranu, sugerujące, że w taki sposób nagrywa on swoje wystąpienia, jest to więc temat obecny wśród użytkowników serwisu. W wypadku profesjonalnych materiałów widz nie jest jednak w stanie zweryfikować, czy tło zostało dodane.

Wiele komentarzy wyrażało życzenie odejścia Władimira Putina od władzy lub nawet śmierci prezydenta. Należy jednak dodać, że liczba wyświetleń orędzia na ww. kanałach była stosunkowo niewielka (odpowiednio 840 tys. i 297 tys.), a komentarze zapewne pochodziły od osób przebywających poza granicami Rosji i nieobawiających się represji za otwartą krytykę wojny. Co więcej, nie wszystkie kanały udostępniające orędzie Władimira Putina dały widzom możliwość komentowania — taka tendencja utrzymuje się od 2020 roku, kiedy na oficjalnych kanałach rosyjskiej telewizji zablokowano komentarze po transmisji przemówienia noworocznego.

Podczas nagrania przez całe wystąpienie żołnierze stali nieruchomo, jedynie mrugali oczyma, co oczywiście nie umknęło uwadze internautów i stało się powodem do komentarzy i tworzenia memów. Odbiorcy zauważyli również, że blondynka znajdująca się w pierwszym rzędzie pojawiała się na wcześniejszych fotografiach, na których prezydent przebywa w towarzystwie zwykłych obywateli zaangażowanych w różnorodne aktywności²⁵. Internauci i dziennikarze zainteresowali się tym faktem i przeprowadzili analizę zdjęć Władimira Putina z kobietą²⁶. Sytuacja ta pokazuje, że bliskość głowy państwa jest w dużej mierze inscenizowana, co wynika zapewne z obawy o bezpieczeństwo.

W tekście przemówienia również wyraźnie odzwierciedliła się sytuacja społeczno-polityczna. Został on prawie w całości poświęcony konfliktowi zbrojnemu w Ukrainie i jego skutkom. Jest to bardzo nietypowy zabieg — orędzia noworoczne Władimira Putina zazwyczaj ograniczały się do ogólnikowych oświadczeń, rozważań o magii Nowego Roku i życzeń dla obywateli²⁷. Przemówienie zostało podzielone na trzy części, rozdzielone formułą adresatywną „Дорогие друзья!”. Pierwsza, najobszerniejsza część (469 wyrazów) została poświęcona specjalnej operacji wojskowej i podziękowaniom dla jej uczestników, druga (240 wyrazów) — sytuacji i postawie Rosjan pozostających w kraju, a trzecia, najkrótsza (174 wyrazy), — rozważaniom o Nowym Roku i życzeniom dla wszystkich obywateli.

Po tradycyjnej formule adresatywnej „Уважаемые граждане России! Дорогие друзья!” prezydent podkreślił wyjątkowość sytuacji w minionym 2022 roku, co współgrało z nową aranżacją przestrzeni. Uwagę zwraca wysoki i wysublimowany styl wypowiedzi, dwukrot-

²⁵ Np. <https://www.youtube.com/watch?v=fFoLXxmAuZI> (1.04.2023).

²⁶ <https://www.kyivpost.com/post/6346> (1.04.2023).

²⁷ M. Noińska, *Новогоднее обращение лидера государства...*

ne pojawienie się leksemów z korzeniem истин. oraz użycie epitetów wzmacniających siłę przekazu „поворотный”, „судьбоносный”. Dla podkreślenia wyjątkowości sytuacji zastosowana została również anafora „Это был год”:

Это был год поистине поворотных, судьбоносных событий. Они стали тем рубежом, который закладывает основу нашего общего будущего, нашей истинной независимости.

Prezydent użył opozycji binarnych *мęstwo–zdrada, bohaterstwo–tchórzostwo*, co w połączeniu z obrazem żołnierzy w mundurach dało do zrozumienia, że obywatele niepopierający konfliktu zbrojnego powinni być postrzegani w Rosji jako zdrajcy:

Это был год, который многое расставил по местам, чётко отделил мужество и героизм от предательства и малодушия, показал, что нет выше силы, чем любовь к своим родным и близким, верность друзьям и боевым товарищам, преданность своему Отечеству.

Takie przedstawienie grupy obywateli Rosji jako obcych nie występowało nigdy w orędziach noworocznych Władimira Putina. W przemówieniach z lat poprzednich obcy wskazywani *explicitie* przez prezydenta to terroryści (na zakończenie lat 2001 i 2013). Opozycje binarne oraz użycie opozycji swój–obcy (swój — bohater (герой), obcy — zdrajca (предатель)) są typowe dla dyskursów antagonistycznych i totalitarnych. W powyższym fragmencie Władimir Putin przywołuje takie uniwersalne wartości jak miłość do bliskich, wierność przyjaciółom i towarzyszym broni oraz oddanie ojczyźnie, co dodaje przemówieniu wzniosłości i apeluje do poczucia patriotyzmu kształtowanego przez lata edukacji szkolnej oraz oficjalne media.

W orędziu na 2023 rok Putin mówił o specjalnej operacji wojskowej i o ochronie suwerenności Rosji w kontekście historii i zmagania, z jakim naród mierzył się w przeszłości:

Но наш многонациональный народ, как это было во все сложные эпохи российской истории, проявил мужество и достоинство, словом и делом поддержал защитников Отечества, наших солдат и офицеров, всех участников специальной военной операции.

Мы всегда знали, а сегодня вновь убеждаемся, что суверенное, независимое, безопасное будущее России зависит только от нас, от нашей силы и воли.

Określenie „наш многонациональный народ”, pokazujące, że Rosja nie jest krajem jednorodnym etnicznie, nie występowało we wcześniejszych orędziach noworocznych. Wydzwięk słów wzmoc-

niony został przez wspomnianą wcześniej obecność żołnierzy z różnych regionów Rosji. W powyższym fragmencie obserwujemy użycie powtórzeń semantycznych („солдаты и офицеры”, „защитники Отечества”; „суверенное”, „независимое”) oraz intensywne wykorzystanie inkluzyjnego „my” (zaimki „мы” i „наш”). W wystąpieniach z lat poprzednich również obecne było inkluzyjne „my” oraz odwołania do trudnych momentów rosyjskiej historii, jednak odnosiły się one do nieokreślonej przeszłości lub II wojny światowej np.:

Но вспомним: через любые трудности и беды Россия всегда выходила еще более сильной (Jelcyn 1997); В дни испытаний Россия всегда становилась единой и сплоченной (Putin 2013); В уходящем 2015 году мы отмечали 70-летие Победы в Великой Отечественной войне. Наша история, опыт отцов и дедов, их единство в трудные времена и сила духа являются для нас великим примером (Putin 2015)²⁸.

Zabiegiem charakterystycznym dla dyskursu prezydenckiego od rozpoczęcia konfliktu jest wykorzystanie opozycji prawda–kłamstwo. Zachód, który w przemówieniach Putina w lutym określany był jako „imperium kłamstwa”, w orędziu noworocznym przedstawiany jest jako nieuczciwy manipulator:

Западные элиты годами лицемерно заверяли всех нас в своих мирных намерениях, в том числе по разрешению тяжелейшего конфликта на Донбассе. На деле же всемерно поощряли неонацистов, которые продолжали вести военные, откровенно террористические действия против мирных граждан народных республик Донбасса.

Запад врал о мире, а готовился к агрессии и сегодня признаётся в этом уже не стеснясь, в открытую, а Украину и её народ они цинично используют для ослабления и раскола России. Мы никогда и никому не позволим и не позволим этого сделать.

Powyzsze fragmenty bliskie są estetyce retoryki zimnowojennej. Można zaobserwować alternatywne dla zachodniego postrzeganie świata, które obejmuje teorię spisku krajów zachodnich przeciwko Rosji. Ukrainę przedstawia się jako narzędzie wykorzystywane przez kraje zachodnie do osłabienia suwerenności Rosji. Widoczna jest demonizacja wroga, np. nazywanie Ukraińców neonazistami („неонацисты”) i hiperbolizacja wrogich działań, np. uzna-

²⁸ Ten i następne teksty orędzi pochodzą z aneksu książki: M. Noińska, *Новогоднее обращение лидера государства...*, s. 229, 240, 242.

nie działań Ukraińców za otwarcie terrorystyczne („откровенно террористические действия”) czy opisywanie wsparcia Ukrainy przez kraje zachodnie jako mającego na celu doprowadzenie do rozpadu Rosji („раскол России”). Prezydent wykorzystuje przysłowki wzmacniające negatywny obraz wroga np. „всемерно поощряли”; „цинично используют”. Putin zapewnia, że zamiary osłabienia Rosji będą daremne, używa przy tym inkluzyjnego „my”, zaimków oraz partykuł przeczących. Aliteracja (Никогда и Никому Не) wzmacnia dodatkowo ekspresyjność wypowiedzi. Wykorzystana zostaje również metonimia — słowo „Запад” oznacza Stany Zjednoczone i ich sojuszników.

Wyraźny obraz wroga w omawianym gatunku występuje tylko w wyjątkowych okolicznościach, w obliczu realnego zagrożenia lub nasilającego się konfliktu²⁹. Na przykład w 2013 roku Putin określił akty terrorystyczne w Wołgogradzie jako niehumanitarne („бесчеловечные”) i obiecał walkę z terrorystami do ich całkowitego unicestwienia „до полного их уничтожения”. W późniejszych orędziach (2014–2020) sfera obcych nie jest tak wyraźnie zarysowana, zaś w przemówieniu na zakończenie 2021 roku spersonifikowana epidemia przedstawiona została jako wróg, z którym wspólnie walczyli obywatele:

Вместе продолжали бороться с опасной эпидемией, которая охватила все континенты и пока не отступает. Коварная болезнь унесла десятки тысяч жизней (Putin 2021)³⁰.

W wystąpieniu rosyjskiego prezydenta na 2023 rok akt agresji wobec sąsiedniego państwa został przedstawiony jako akt samoobrony. Wydaje się, że celem takiego zabiegu była legitymizacja konfliktu zbrojnego i zdobycie poparcia dla agresji na Ukrainę wśród obywateli. Ponadto warto zauważyć, że Władimir Putin ukazał trwający konflikt jako starcie między Zachodem a Rosją. Jako cel specjalnej operacji wojskowej przedstawił ochronę obywateli przed wspieranymi przez Zachód neofaszystami. Ten sposób prezentacji wydarzeń jest obserwowany od samego początku agresji Rosji na Ukrainę — już w przemówieniach Putina w lutym Rosja została przedstawiona jako

²⁹ M. Noińska, *Opozycja swój-obcy w przemówieniach Władimira Putina z 21 i 24.02.2022*, w: U. Patocka-Sigłowy, M. Noińska (red.), *Język — polityka — ideologia*, t. 2, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2023, s. 134–147.

³⁰ <http://special.kremlin.ru/events/president/transcripts/67514> (10.06.2023).

broniąca się przed zachodnimi krajami ofiara kłamstw i oszczerstw³¹. Warto przypomnieć, że w 2001 roku po akcie terrorystycznym w Nowym Jorku narracja prezydenta była zupełnie inna — Putin mówił nawet o zbliżeniu z Zachodem (choć mowa jest o świecie, to kontekst historyczny jasno wskazuje, że chodzi o państwa zachodnie) poprzez wspólną walkę z terroryzmem:

К России стали относиться с большим доверием и уважением в мире. Нас стали лучше понимать. [...] И на очередной вызов террористов мировое сообщество ответило небывало интенсивным международным сотрудничеством. Государства сплотились и вместе с Россией встали на защиту мира, спокойствия и самой жизни (Putin 2021).

W przemówieniu na 2023 rok prezydent pokazuje, że nie uważa Ukrainy za niezależne państwo, lecz za część Rosji, w której losy kraje zachodnie nie mają prawa ingerować, na przykład:

За это сегодня мы и сражаемся, защищаем наших людей на наших же исторических территориях в новых субъектах Российской Федерации. Вместе строим и созидаем.

Главное — судьба России. Защита Родины — это наш священный долг перед предками и потомками. Нравственная, историческая правота — на нашей стороне.

Zaobserwować można sakralizację konfliktu zbrojnego — obrona Rosji nazywana jest świętym obowiązkiem wobec przodków i potomków. Co więcej, Putin podkreśla, że moralnie i historycznie Rosja znajduje się po właściwej stronie. Ekspresyjność wypowiedzi zwiększają powtórzenia zaimka nasz, aliteracja i asonans („ПЕрЕд ПрЕдкамИ И ПотомкамИ”).

Druga część przemówienia odnosi się do sytuacji wewnątrz kraju. Warto zauważyć, że prezydent używa słowa „wojna” w kontekście sankcji („нам была объявлена настоящая санкционная война”). Jednocześnie określa aneksję Krymu jako „wydarzenia krymskie” („крымские события”), a wojnę rosyjsko-ukraińską jako „specjalną operację wojskową” („военная спецоперация”). Taka hiperbolizacja opisu działań państw zachodnich i eufemizacja własnych działań wojennych to kolejny retoryczny środek charakterystyczny dla rosyjskiego oficjalnego dyskursu na temat wojny w Ukrainie. Podobny zabieg można było zauważyć we fragmencie przemówienia noworocznego na zakończenie 2015 roku, kiedy aneksja Krymu została metaforycz-

³¹ M. Noińska, *Opozycja swój — obcy w przemówieniach...*

nie opisana jako braterskie wsparcie mieszkańców, którzy pragnęli powrócić do domu rodzinnego:

Она (любовь к Родине) в полной мере проявилась в братской поддержке жителей Крыма и Севастополя, когда они твёрдо решили вернуться в свой родной дом (Putin 2015).

Warto nadmienić, że w latach (2016–2021) temat konfliktu z Ukrainą nie pojawiał się w ogóle w orędziach noworocznych.

W kolejnym fragmencie Putin wymienia cechy Rosjan, które były szczególnie ważne w minionym roku: милосердие, солидарность, деятельная отзывчивость, чуткость, ответственность, добросердечие.

Prezydent przekazał również wyrazy głębokiego współczucia dla rodzin zmarłych żołnierzy i obiecał im wsparcie.

W ostatniej części orędzia na zakończenie 2022 roku obecne były elementy typowe dla gatunku – podziękowania dla osób pełniących służbę, życzenia na 2023 rok i rozważania o magii Nowego Roku (np. „настоящее новогоднее волшебство в том и состоит, что открывает наши сердца чуткости и доверию, благородству и милосердию”). Prezydent podkreślał, jak ważnym świętem dla Rosjan jest Nowy Rok, tradycyjnie przywołał również wartości rodzinne, szczodrość i zaufanie:

В любые времена, даже очень тяжёлые, в нашей стране отмечали наступление Нового года. Он был и остаётся для всех любимым праздником и обладает волшебным даром раскрывать в людях самые лучшие черты, умножать значимость традиционных, семейных ценностей, энергию великодушия, щедрости и доверия.

Putin podkreślił, że w Nowy Rok wszyscy starają się uszczęśliwić swoich bliskich i poczuć ich wdzięczność:

Встречая Новый год, все стремятся порадовать близких, согреть их вниманием и душевным теплом, подарить то, о чём они мечтали, увидеть восторг в глазах детей, почувствовать, как трогательно благодарны за наше внимание родители, старшее поколение — они умеют ценить эти зарницы счастья.

Użycie zaimka uogólniającego „все” i odwołanie się do wartości rodzinnych pełni funkcję integracyjną i kontrastuje z pierwszą częścią przemówienia z wyrazistym obrazem wroga i negatywnymi określeniami działań Zachodu. W powyższym fragmencie użyte

zostały metafory — „ogrzać uwagą”, „przebłyśki szczęścia”, dodające wypowiedzi poetyckości. Wykorzystany został również asonans (тpогАтельнО бЛАГОдАрны зА нАше внимАние рОдители, старшее пОкОление).

Na zakończenie przemówienia po raz kolejny prezydent użył silnych epitetów, aliteracji (głoska r) oraz powtórzenia (tu aż trzykrotnego „ради”) w celu zwiększenia ekspresyjności:

Будем идти только вперёд, побеждать ради своих семей и ради России, ради будущего нашей единственной, любимой Родины!

Wybrzmiała również tradycyjna formuła, nieodłącznie kojarząca się z orędziem noworocznym: „С Новым годом, дорогие друзья! С Новым, 2023 годом!”.

W całym wystąpieniu noworocznym Władimir Putin jak zawsze mówi w równym, wolnym tempie, klarownie, wyraźnie i ze stałą głośnością. Używa pauz i akcentów logicznych. Tekst przemówienia Putina na 2023 rok — wyrazisty i o uroczystym charakterze — wpisuje się w kanon gatunku³². Znikoma mimika i prawie całkowity brak gestykulacji prezydenta widoczne na nagraniu są charakterystyczne dla tego polityka.

Tak jak od lat po przemówieniu pokazany i słyszalny był wybijający północ zegar na Wieży Spasskiej, po czym rozpoczął się hymn Federacji Rosyjskiej, podczas którego na ekranie zaprezentowano historyczne budynki w Moskwie.

Bicie zegara na Wieży Spasskiej dokładnie o północy po zakończeniu przemówienia prezydenta można interpretować jako znak-symbol ze względu na jego rozpoznawalność w rosyjskim społeczeństwie oraz związane z nim odniesienia do upływu czasu i przejścia od staro do nowego³³.

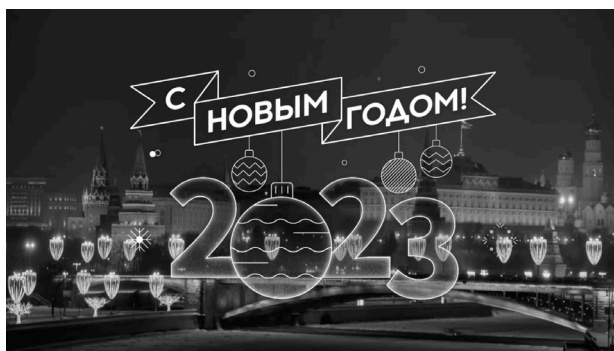
Należy zwrócić uwagę, że obecny hymn z melodią hymnu ZSRR po orędziu noworocznym zaczął być używany w 2001 roku podczas kadencji prezydenckiej Władimira Putina. Co ciekawe, gdy rozbrzmiewają słowa: „братских народов союз вековой”, na ekranie na wieży kremlowskiej pojawia się czerwona gwiazda, będąca zarazem symbolem władzy i jednym z symboli Związku Radzieckiego. Jest to kolejny interesujący przykład świadomego połączenia akustyki z obrazem,

³² Ż. Śladkiewicz, M. Noińska, *Intersemiotyczna analiza komunikatów medialnych...*, s. 204.

³³ Zob. M. Noińska, *Новогоднее обращение лидера государства...*, s. 104.

który wydaje się odzwierciedlać nostalgię za ZSRR i jego znaczącą pozycją w światowej polityce.

Na zakończenie na ekranie pojawia się wstęga przyozdobiona bombkami z napisem „С НОВЫМ ГОДОМ” i rokiem 2023. Połączenie napisu z obrazem oświetlonej wieczornej Moskwy wprowadza widza w świąteczny nastrój poprzez kombinację znaków-symboli. Warto zwrócić uwagę na ciekawą kombinację różnych systemów semiotycznych przy wykorzystaniu kształtu cyfry „0” i zaprezentowaniu jej jako bombki. Napis na końcu orędzia obecny był już w przemówieniach Borysa Jelcyna. Co roku dla widzów przygotowywany jest inny projekt graficzny.

Kadr z orędzia noworocznego Władimira Putina na 2023 rok, źródło: zrzut ekranu <https://www.youtube.com/watch?v=S3ymV12xybA> (15.04.2023)

Wydaje się, że przemówienia noworoczne prezydenta Federacji Rosyjskiej są przygotowane tak, aby wzbudzić w odbiorcach uczucia patriotyczne i jednocześnie podkreślić świąteczną atmosferę. Wykorzystanie elementów audiowizualnych niewątpliwie wzmacnia potencjał perswazyjny tekstu orędzia. W wystąpieniach Władimira Putina język, obraz i muzyka oddziałują na różne zmysły odbiorców i dopełniają się nawzajem w celu wzmocnienia przekazu. W orędziu na zakończenie 2023 roku zastosowanie nowej aranżacji przestrzeni, intensywne wykorzystanie opozycji swój–obcy i demonizacja wroga powodują, że konflikt zbrojny staje się centralnym dla całego przemówienia. Zwrócili uwagę na to zarówno dziennikarze komentujący orędzie w mediach rosyjskich i zachodnich, jak i internauci³⁴. Wy-

³⁴ Np.: https://www.rbc.ru/politics/31/12/2022/63b023749a7947597468b648?from=article_body (17.06.2023); <https://www.bbc.com/news/world-europe-6413-8731> (17.06.2023); <https://edition.cnn.com/videos/world/2023/01/01/putin-new-years-address-russia-ukraine-sebastian-leighton-sot-vpx-nr.cnn> (17.06.2023).

stąpienie spotkało się z krytyką odbiorców na wybranych kanałach YouTube, co zapewne ma silny związek z ich antywojennym nastawieniem i pragnieniem wyrażenia sprzeciwu wobec „specjalnej operacji wojskowej”.

PODSUMOWANIE

Noworoczne przemówienie jest rytualnym gatunkiem komunikacji, w którym zazwyczaj występuje niewielka wariantywność, jednak przemówienie Władimira Putina na rok 2023 różni się znacznie od większości poprzednich wystąpień zarówno w warstwie werbalnej, jak i niewerbalnej, co dobrze ilustruje zmiany, jakie zaszły w dyskursie prezydenckim podczas wojny rosyjsko-ukraińskiej. W orędziu obecne są cechy charakterystyczne dla aktualnego oficjalnego rosyjskiego dyskursu publicznego:

- wyraźny obraz wroga
- eksplicytne stosowanie opozycji swój–obcy
- opozycje binarne prawda–kłamstwo, męstwo–zdrada
- podział społeczeństwa rosyjskiego na dobrych obywateli i zdrajców niepopierających ofensywy w Ukrainie
- otwarta krytyka działań państw zachodnich
- hiperbolizacja w stosunku do działań Zachodu i eufemizacja w przypadku działań ofensywnych Federacji Rosyjskiej.
- sakralizacja konfliktu zbrojnego
- łączenie symboli religijnych, sowieckich i wojskowych.

W orędziu noworocznym na 2023 rok konflikt zbrojny zajmuje centralne miejsce, co wydaje się znamienne w świetle obecnej sytuacji politycznej.

REFERENCES

- Berleant, Arnold. “Ideas for a Social Aesthetics.” *The Aesthetics of Everyday Life*. Light, Andrew and Smith, Jonathan (eds.). New York: Columbia University Press, 2005: 23–38.
- Chudinov, Anatolij. “Diskursivnyye kharakteristiki politicheskoy kommunikatsii.” *Politicheskaya lingvistika*, 2010, no. 2 (40): 53–59 [Чудинов, Анатолий. “Дискурсивные характеристики политической коммуникации.” *Политическая лингвистика*, 2010, no. 2 (40): 53–59].
- Czachur, Waldemar. “Inscenizowanie bliskości w polskich i niemieckich orędziach noworocznych. Przyczynek do lingwistyki kulturowej i międzykulturowej.” *Études sur le texte dédiées à Halina Grzmil-Tylutki*. Górnikiewicz, Joanna,

- Marczuk, Barbara, and Piechnik, Iwona (eds.). Kraków: Biblioteka Jagiellońska, 2016: 73–96.
- Duskayeva, Liliya (Ed.). *Medialingvistika v terminakh i ponyatiyakh*. Moskva: Flinta, 2018 [Дускаева, Лилия (Ed.). *Медиалингвистика в терминах и понятиях*. Москва: Флинта, 2018].
- Gavrilova, Marina. *Kognitivnyye i ritoricheskiye osnovy prezidentskoy rechi: na materiale vystupleniy V.V. Putina i B.N. Yel'tsina*. Sankt-Peterburg: Filologicheskiy fakul'tet Sankt-Peterburgskogo gosudarstvennogo universiteta, 2004 [Гаврилова, Марина. *Когнитивные и риторические основы президентской речи: на материале выступлений В.В. Путина и Б.Н. Ельцина*. Санкт-Петербург: Филологический факультет Санкт-Петербургского государственного университета, 2004].
- Hausken, Liv (Ed.). *Thinking media aesthetics: media studies, film studies and the arts*. London: Peter Lang International Academic Publishing Group, 2013.
- Iedema, Rick. "Multimodalna analiza dyskursu: Resemiotyzacja na potrzeby dyskursów użytkowych." Transl. Żelewa, Monika. *Systemowo-funkcjonalna analiza dyskursu*. Duszak, Anna, Kowalski, Grzegorz (Eds.). Kraków: Universitas, 2013.
- Kress, Gunther, Theo, van Leeuwen. *Multimodal Discourse: The Modes and Media of Contemporary Communication*. London: Arnold Publishers, 2001.
- Kress, Gunther. *Multimodality. A social semiotic approach to contemporary communication*. London–New York: Routledge, 2010.
- Lisowska-Magdziarz, Małgorzata. "Badanie wielomodalnych przekazów w mediach masowych: od teorii do schematu analitycznego." *Metody badań medioznawczych i ich zastosowanie*. Szymańska, Agnieszka, Lisowska-Magdziarz, Małgorzata, Hess, Agnieszka (Eds.). Kraków: Instytut Dziennikarstwa, Mediów i Komunikacji Społecznej, 2018: 143–165.
- Maćkiewicz, Jolanta. "Badanie mediów multimodalnych — multimodalne badanie mediów." *Studia Medioznawcze*, 2017, no. 2 (69)7: 33–42.
- Noińska, Marta. *Novogodneye obrashcheniye lidera gosudarstva kak ritual'nyy zhanr mediadiskursa materiale rossiyskikh, nemetskikh i pol'skikh vystupleniy: medialingvisticheskiy analiz*. Gdańsk–Sopot: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2020 [Noińska, Marta. *Новогоднее обращение лидера государства как ритуальный жанр медиадискурса на материале российских, немецких и польских выступлений: медиалингвистический анализ*. Gdańsk–Sopot: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2020].
- Noińska, Marta. "Opozycja swój–obcy w przemówieniach Władimira Putina z 21 i 24.02.2022." *Język — polityka — ideologia*. Patocka-Sigłowy, and Urszula, Noińska, Marta (Eds.). T. 2. Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2023: 134–147.
- Patocka-Sigłowy, Urszula. *Komunikowanie polityczne w Rosji. Specyfika dyskursu prezydenckiego*. Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2019.
- Sladkevich, Zhanna. "Organizatsiya semioticheskogo prostranstva novogodnego pozdravleniya prezidenta (na materiale novogodnikh obrashcheniy prezidentov Rossii, Belarusi i Pol'shi za 2000–2015 gg.)." *Politicheskaya nauka*, 2016, no. 3: *Politicheskaya semiotika*: 168–194 [Сладкевич, Жанна. "Организация семиотического пространства новогоднего поздравления президента (на материале новогодних обращений президентов России, Беларуси и Польши за 2000–2015 гг.)." *Политическая наука*, 2016, no. 3: *Политическая семиотика*: 168–194].

- Sładkiewicz, Żanna, and Noińska, Marta. "Intersemiotyczna analiza komunikatów medialnych (orędzia noworoczne Władimira Putina i Wołodomyra Zełenskigo na 2021 rok)." *Przeгляд Rusycystyczny*, 2021, no. 4 (176): 190–221.
- Sheygal, Yelena. "Neverbal'nyye znaki politicheskogo diskursa." [Шейгал, Елена. "Невербальные знаки политического дискурса"] <<http://philology.ru/linguistics1/sheygal-01.htm>>.
- Zagidullina, Marina, and Kiklevich, Aleksandr (Eds.). *Mediaesteticheskiy component sovremennoy kommunikatsii*. Chelyabinsk: Izdatel'stvo Chelyabinskogo universiteta, 2020 [Загидуллина, Марина, Киклевич, Александр (Eds.). *Медиаэстетический компонент современной коммуникации*. Челябинск: Издательство Челябинского университета, 2020].

ONLINE RESOURCES

- Orędzie noworoczne Władimira Putina na rok 2023 <<https://www.youtube.com/watch?v=SzymV12xybA>> (1.04.2023).
- WSJP 2023 „estetyka” <https://wsjp.pl/haslo/do_druku/32544/estetyka> (15.04.2023).
- <<https://defence24.pl/sily-zbrojne/putin-wzial-udzial-w-otwarciu-glownej-swiatyni-rosyjskich-sil-zbrojnych>> (15.04.23).
- <<https://www.kyivpost.com/post/6346>> (1.04.2023).
- <<https://www.youtube.com/watch?v=fFoLXxmAuZI>> (16.06.2023).
- <https://www.rbc.ru/politics/31/12/2022/63b023749a7947597468b648?from=article_body> (17.06.2023).
- <<https://www.bbc.com/news/world-europe-64138731>> (17.06.2023).
- <<https://edition.cnn.com/videos/world/2023/01/01/putin-new-years-address-russia-ukraine-sebastian-leighton-sot-vpx-nr.cnn>> (17.06.2023).